

Zofia Lisiecka
Klemens Stróżyński

W drodze do sukcesu – WSPÓLNIE i ODRĘBNIE

Teoretyczny model wspierania uczniów w Szkole Startu do Kariery

Wprowadzenie

Założeniem projektu Mazowieckiego Samorządowego Centrum Doskonalenia Nauczycieli było planowanie rozwoju Szkół Startu do Kariery w oparciu o teoretyczny model działań wspierających rozwój uczniów. Stworzenie modelu powierzono firmie EVALEO, posiadającej bogate doświadczenia we współpracy ze szkołami i nauczycielami. Zadanie było o tyle trudne, iż w pracy koncepcyjnej należało zmierzyć się z często bardzo odmiennymi odpowiedziami na pytania: Co łączy szkoły biorące udział w projekcie? Co je wyróżnia? Jakie cele przyświecają realizatorom projektu? Jakie działania powinny stać się priorytetem w danej szkole? Jakimi zasobami dysponujemy? Jakimi rezultatami projekt powinien się zakończyć? I tym podobne.

Model teoretyczny¹ to pojęcie znane na gruncie metodologii zarówno nauk teoretycznych, jak i stosowanych. Encyklopedia PWN definiuje go jako konstrukcję hipotetyczną odwzorowującą dany rodzaj rzeczywistości w sposób uproszczony, sprowadzający jej cechy do związków najistotniejszych, budowaną w celach heurystycznych. Tym samym przyjęto, iż model powinien mieć charakter otwarty, opisywać metodologiczne ramy przedsięwzięcia, wyznaczać główne kierunki i priorytety, formułować podstawowe zasady, dawać wytyczne, które staną się inspiracją do przemyśleń i zaproszeniem do działania.

W rezultacie powstał model, który ewoluował podczas kolejnych faz realizacji projektu; model, którego głównym założeniem stały się dwa okre-

ślenia: WSPÓLNIE i ODRĘBNIE. Wspólnie – bo Szkoły Startu do Kariery powinny połączyć główne cele projektu, ale też odrębnie, bo dyrektorów i nauczycieli tych szkół zachęca się, by dochodzili do owych celów własnymi drogami, wyznaczając różne priorytety, najbardziej trafne dla danej szkoły czy grupy uczniów. Wspólnie – gdyż udział w projekcie powinna wziąć cała szkoła bądź wybrana grupa uczniów i nauczycieli, ale też odrębnie, bo w działaniach należy mieć na uwadze indywidualny rozwój każdego ucznia, odrębnie (na poziomie szkoły, grupy lub jednostki), tworząc plan działań, narzędzia i procedury adekwatne do potrzeb i możliwości.

Patronami opisywanego modelu działań pro-rozwojowych stały się INDYWIDUALIZACJA i PRAKTYKA.

Skuteczność podejścia indywidualnego w edukacji jest znana od lat, jednak stoi w sprzeczności z zasadą kształcenia masowego, a co za tym idzie, ograniczającego koszty działań oraz mającego wpływ na kierunki rozwoju ucznia, czyli kontrolę nad rodzajem uzyskanych przez niego społecznie oczekiwanych umiejętności. Niniejszy model jest próbą pogodzenia tych z natury sprzecznych elementów. Jego idea jest:

/// **tyle indywidualizacji, ile możliwe w warunkach szkoły masowej, tyle ujednoczenia, ile konieczne w warunkach szkoły masowej.**

¹ <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo.php?id=3942517>

Model stawia w centrum zainteresowania rozwój ucznia. Istotą modelu jest nastawienie na stworzenie możliwości budowania karier uczniowskich, inspirowanie i wspomaganie tych karier, co w efekcie powinno być badane w szkole przede wszystkim za pomocą metod jakościowych. Jednakże nie odrzuca się tu także spojrzenia na szkołę z perspektywy efektywności kształcenia każdego z uczniów, mierzonej m.in. wynikiem na egzaminie zewnętrznym.

W projekcie przyjęto więc połączenie koncepcji pedagogiki nastawionej na indywidualny rozwój ucznia (jako najbardziej odpowiadającej założeniom współczesnej psychologii) z koncepcją edukacji masowej, nastawionej na ujednoczenie celów, wymagań i działań, jako najbardziej zgodnej z rozwiązaniami prawnymi obowiązującymi w Polsce. Założenie to musi w programie skutkować zapisami **ujednoliconych** celów i niektórych metod, jednak odnoszonych do **zindywidualizowanych** wymagań, osiągnięć i działań. To zindywidualizowanie będzie wynikiem diagnozy uwagunkowań edukacyjnych.

Definicje kluczowych dla modelu pojęć

Tworząc model, zdefiniowano występujące w nim pojęcia kluczowe: 1) Szkoła Startu do Kariery, 2) diagnoza polaryzacyjna, 3) szkolny program wsparcia zawodowego uczniów.

Szkoła Startu do Kariery to taka, w której wykorzystuje się i rozwija mocne strony, a koryguje się braki zarówno uczniów zdolnych, jak i słabych.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 roku w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach²:

§ 2. 1. *Pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana uczniowi w przedszkolu, szkole i placówce polega na rozpoznawaniu i zaspokajaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia oraz rozpo-*

znawaniu indywidualnych możliwości psychofizycznych ucznia, wynikających w szczególności: (...)

- 4) *ze szczególnych uzdolnień,*
- 5) *ze specyficznych trudności w uczeniu się.*

Przez karierę rozumie się optymalne (a nie maksymalne, czyli nie za wszelką cenę, bo to sprzeczne z definicją rozwoju) wykorzystanie przez uczniów ich możliwości dzięki wszechstronnemu i opartemu na pogłębionej diagnozie polaryzacyjnej wsparciu nauczycieli. Tak rozumiana kariera jest w istocie karierą szkolną, edukacyjną, ponieważ model niniejszy adresowany jest do szkół podstawowych, a powodzenie kształcenia na tym etapie sprawdzane jest przez radzenie sobie ucznia w gimnazjum. Sukces edukacyjny w tym rozumieniu dotyczy zarówno uczniów zdolnych, jak i słabiej uzdolnionych, więc nie może być mierzony z użyciem skali bezwzględnej, lecz zawsze w relacji do możliwości ucznia.

Rozwijając tę definicję, należy wskazać, że Szkoła Startu do Kariery nie służy jedynie zwiększaniu szans powodzenia edukacyjnego ucznia. Akcentuje się w niej nastawienie praktyczne o charakterze zarówno doraźnym, jak i długofalowym. Wyposażenie ucznia w narzędzia samopoznania, samooceny, wzmocnienie motywacji i doskonalenie organizacji pracy (w tym uczenie współpracy) doraźnie służy karierze edukacyjnej na kolejnych etapach kształcenia. Docelowo jednak – i to jest nastawienie długofalowe – służyć będzie sukcesom na współczesnym rynku pracy. Profesor Stefan Kwiatkowski twierdzi bowiem, że umiejętnie prowadzony proces dydaktyczny może ułatwić (i to w stosunkowo krótkim czasie) kształtowanie się postaw proprzedsiębiorczych wśród młodych ludzi poszukujących swojej własnej drogi życiowego sukcesu³.

Rzeczą niesłychanie istotną w Szkole Startu do Kariery jest praca ucznia bez presji wyniku, dająca możliwość skoncentrowania się na wartościach pedagogicznych i długofalowych skutkach edukacji. Oczywiście w Szkole Startu do Kariery nie lekceważy się wyniku edukacji – informacja o skuteczności działań jest bowiem warunkiem optymalnego ich planowania. Jednak – co jest i wynikiem, i warunkiem indywidualizacji czynności pedagogicznych – nie stosuje się jednokowej skali i jednolitych wymagań wobec wszystkich uczniów, lecz określa się wynik edukacyjny raczej w drodze podejścia jakościowego niż ilościowego.

² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach, Dz. U. z 2010 r. Nr 28 poz. 1487.

³ Kwiatkowski S. *Przedsiębiorczość intelektualna*, PWN, Warszawa 2000, s. 11.